

УДК 78.072:785.071.5

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/43-3-11>**Світлана ЯБКОВСЬКА,***orcid.org/0000-0002-8456-5812**викладач-методист Циклової комісії народних інструментів відділення
«Музичне мистецтво та фізична культура»**Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
(Україна, Луцьк) yabkovska@gmail.com***Ірина МАЗУРОК,***orcid.org/0000-0003-1089-424X**старший викладач вищої категорії Циклової комісії фортепіано відділення
«Музичне мистецтво та фізична культура»**Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
(Україна, Луцьк) tazurok@gmail.com***Марія П'ЯВКА,***orcid.org/0000-0002-2908-0409**викладач Циклової комісії народних інструментів відділення
«Музичне мистецтво та фізична культура»**Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
(Україна, Луцьк) pryavka@gmail.com*

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ІНСТРУМЕНТАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА У МУЗИЧНІЙ НАУЦІ ХХІ СТОЛІТТЯ

У статті досліджується питання інструментального мистецтва у наукових студіях сучасності. Науковий феномен модифікується на основі традиційної інструментальної підготовки музиканта із проєкцією інноваційного підходу, нових методик, експериментальних складників, затребуваності у соціумі сьогодення. Складником таких процесів постає співвідношення розуміння інструментальної підготовки та виконавства у трактуванні інструментально-виконавської підготовки або мистецтва загалом.

Доведено, що інструментальне мистецтво – основа формування виконавської майстерності майбутнього вчителя музичного мистецтва у класі основного музичного інструменту. Поступеневий процес відбувається шляхом опанування як грою на інструменті на загальноприйнятих засадах, так і підготовкою інструменталіста до концертно-виконавської діяльності.

На основі наукових праць М. Давидова, В. Білоус, С. Горбенка, Л. Гусейнової, Т. Креминої, В. Лабунця розкрито музично-виконавську та інструментально-виконавську парадигму підготовки музикантів, обґрунтовано нові напрями, методичний складник, шляхи реалізації та самореалізації індивідуума. Унаочнено розвиток музиканта-інструменталіста засобами творчої діяльності у класі основного музичного інструменту (за А. Душиним) як спосіб прояву власного «я» через елементарну композиторську творчість.

На основі наукового аналізу досліджень визначено певну авторську формулу виконавської майстерності, котра реалізується у поєднанні з талантом, здібностями, стійкістю характеру, природними можливостями, розумінням принципів та методів і досягненням найвищої стадії інструментально-виконавської майстерної гри.

Тому, поєднавши інструментальне мистецтво із виконавською підготовкою (і навпаки), ми отримуємо спектр невід'ємності у професійному опануванні знань, умінь, навичок та практичного застосування всього багажу виконавства, інтерпретації та художньої образності на концертній естраді у пориві творчого самовираження особистості музиканта-інструменталіста.

Ключові слова: інструментальне мистецтво, виконавська підготовка, наука, дослідження, сучасність.

Svitlana YABKOVSKA,

orcid.org/0000-0002-8456-5812

*Teacher-Methodologist at the Cycle Commission of Folk Instruments of the Department
«Musical art and physical culture»*

*Lutsk Pedagogical College of Volyn Regional Council
(Ukraine, Lutsk) yabkovska@gmail.com*

Iryna MAZUROK,

orcid.org/0000-0003-1089-424X

*Senior Lecturer of the Highest Category at the Cycle Piano Commission of the Department
«Musical art and physical culture»*

*Lutsk Pedagogical College of Volyn Regional Council
(Ukraine, Lutsk) mazurok@gmail.com*

Mariya PYAVKA,

orcid.org/0000-0002-2908-0409

*Teacher at the Cycle Commission of Folk Instruments of the Department «Musical art and physical culture»
Lutsk Pedagogical College of Volyn Regional Council*

(Ukraine, Lutsk) mpyavka@gmail.com

ON THE DEFINITION OF INSTRUMENTAL ART IN MUSICAL SCIENCE OF THE XXI CENTURY

The article reveals the study of instrumental art in modern scientific studies. The scientific phenomenon is modified on the basis of traditional instrumental training of a musician with a projection of the innovative approach, new techniques, experimental components, demand in today's society. A component of such processes is the ratio of understanding of instrumental training and performances in the interpretation of instrumental and performance training or art in general.

Prove, instrumental art – the basis for the formation of the performing skills of the future music teacher in the class of the main musical instrument. The gradual process takes place through mastery as playing an instrument on a generally accepted basis, and training instrumentalist to concert and performance activities.

Based on scientific papers M. Davydov, V. Bilous, S. Horbenko, L. Huseinova, T. Kremeshna, V. Labunets revealed musical and performing and instrumental-performing paradigm of music training, new directions are substantiated, methodological component, ways of realization and self-realization of the individual. The development of a musician-instrumentalist by means of creative activity is observed in the class of the basic musical instrument (after A. Dushniy), as a way of expressing one's own «I» through elementary compositional creativity.

Based on scientific research analysis, defined a certain author's formula of performing skills, which is co-realized in combination with talent, abilities, resilience of character, natural possibilities, understanding of the principles and methods and reaching the highest stage of instrumental performance.

So, combining instrumental art with executive training (and vice versa), we get the spectrum of inalienability in professional acquisition of knowledge, skills, skills and practical application of all the baggage of performance, interpretation and artistic imagery on the concert stage, in the rush of creative self-expression of the personality of the musician-instrumentalist.

Key words: *instrumental art, performing training, science, research, modernity.*

Постановка проблеми. Дослідження інструментального мистецтва як феномена активно крокує горизонтами науки XXI століття. Саме інструментальне мистецтво у розмаїтих його проявах постає фундаментом опанування виконавською вправністю та надійністю у сфері підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва і фахівця-виконавця. Поєднуючи фактори інструментально-виконавської майстерності, утотожнюється розуміння спектру підготовки фахівця-музиканта – шлях до креативного розуміння етапів реалізації творчого потенціалу індивідуума у реаліях виконавства крізь призму

наукового усвідомлення та матеріалізації у соціумі XXI століття.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

У наукових колах сьогодення інструментальне мистецтво та сфери його трансформації активно досліджують такі науковці, як М. Білецька, В. Гусак, В. Корзун, І. Кривохижа, Л. Лабінцева, І. Савлух, Н. Свещинська, В. Федоришин та інші. Водночас поєднання інструментальної підготовки з виконавством або формування інструментально-виконавської майстерності простежується у працях Л. Гончаренка (Гончаренко, 2021: 142–149), С. Горбенка (Горбенко, 2013: 169–172), Л. Гусейнової

(Гусейнова, 2011: 60–63), В. Лабунця (Лабунець, 2014). Виконавство як наукова проблема досліджується у роботах О. Андрейко, Н. Барсукової, В. Білоус (Білоус), М. Давидова (Давидов, 2012, 36–38), Т. Крешешної (Крешешна), І. Назаренка, О. Плахотнюка та інших. Творчі сентенції у напрямі музично-інструментальної підготовки унаочнюють Е. Брилін, А. Душний (Душний, 2008), І. Івашишин, О. Матвеева, Г. Ониськів та інші.

Мета статті – окреслити спектральний науковий доробок у галузі інструментального мистецтва та його значення у формуванні особистості музиканта-виконавця-педагога.

Виклад основного матеріалу. Дослідження нового на тлі сталих традицій – процес постійного пошуку інновацій, доведених шляхом експерименту та емпіричності. Саме у новому тисячолітті інструментальне мистецтво отримало новітній етап своєї затребуваності у практичній та науковій сферах. Систематичні дослідження розмаїтих складників інструментального мистецтва постають предметом затребуваності як у музичній педагогіці, так і в мистецтвознавстві, а шляхи реалізації феномену – запорукою системи опанування новою науковою технологією крізь призму виконавства та інструменталістики.

У монографії В. Лабунця (Лабунець, 2014) розкриваються певні завдання щодо інструментальної підготовки вчителя музичного мистецтва у ЗВО, які сприяють поєднанню мистецтва гри на інструменті з опануванням психологічним усвідомленням цього процесу щодо майбутньої професійної діяльності та мотивацією на перспективність її соціальної реалізації. Так, науковець апелює до «виявлення специфіки та закономірностей формування професійних навичок залежно від їх характеру; дослідження психолого-педагогічних особливостей організації професійної діяльності; забезпечення формування узагальнених професійних навичок; вивчення мотивації фахового навчання і майбутньої професійної діяльності; вивчення впливу станів особистості на ефективність професійного навчання і способи їх діагностики; дослідження змін особистості у процесі професійної підготовки та їх впливу на можливості самореалізації у фаховій діяльності; формування основ психолого-педагогічної оптимізації системи професійного навчання» (Лабунець, 2014: 137–138).

Інструментальне мистецтво та його ключова виконавська складова частина базується на системі художнього сприйняття та інтерпретаційного відтворення. Перша покликана активізувати процеси усвідомленого формування виконавського задуму

та його образного відтворення, друга – сприяти результативності втілення і трансформації музичного полотна через виконання на інструменті у матеріалізовано-реальне мистецтво звукового сприйняття. Таку позицію ми черпаємо у дослідженні Є. Гуренко, який уніфіковано розподіляє окреслену систему на дві підсистеми, де «перша підсистема передбачає освоєння-пізнання продукту художньої діяльності, друга – реалізацію результату виконавського мистецтва у процесі репетиційної роботи і реалізацію результату виконавського мистецтва у процесі публічного виступу» (Гуренко, 1982: 85).

Розуміння самого інструментального виконавства як виду мистецтва наводить на думку про розуміння майстерності виконання, котре досягається протягом багатогодинної роботи над собою, як психологічно, так і технічно. Серед фундаментальних дослідників виконавства постають імена баяністів (М. Давидов, А. Семешко, В. Князев, Ф. Ліпс), піаністів (Г. Нейгауз, Г. Коган, В. Мазель), скрипалів (О. Андрейко, Л. Ауер), бандуристів (Н. Брояко, В. Дутчак, Н. Морозевич), духовиків (В. Апатський, Г. Мюльберг, Г. Марценюк), які у певній сфері діяльності уніфікували процес досягнення мистецтва майстерного виконання, тим самим, доповнюючи один одного, вивели певну *формулу виконавської майстерності* (*курсив наш – С. Я., І. М., М. П.*) у поєднанні з талантом, здібностями, стійкістю характеру, природними можливостями, розумінням принципів та методів досягнення найвищої стадії інструментально-виконавської майстерної гри. У дослідженні С. Горбенка «майстерність виконання зумовлюється наявністю й розвиненістю художньо-технічних вмінь та здібностей, які переважно мають природне походження у вигляді індивідуальних анатомо-фізіологічних задатків і можуть бути уродженими передумовами музичних здібностей, виявляються для виконавців-інструменталістів у високій рухливості, моториці, оптимальній координації усіх складових частин виконавського апарату (руки, пальці тощо)» (Горбенко, 2013: 171). Водночас нам імпонує твердження засновника теорії виконавської майстерності баяніста М. Давидова, у якому він конкретизує, що «музично-виконавська майстерність означає вільне володіння музичним інструментом, а також володіння собою, забезпечуючи інтонаційно-осмислене, інтерпретоване, одухотворене, емоційно яскраве артистичне втілення музичного твору в реальному звучанні під час естрадного виступу» (Давидов, 2021: 36).

Інструментальне мистецтво постає відображенням цілісності процесу опанування грою на інстру-

менті, практичним застосуванням навичок на концертній естраді через виконавську діяльність. Інструментально-виконавська діяльність – процес поліфункціональний. Він включає творче усвідомлення виконуваного матеріалу, його особливостей, розкриття художнього задуму композитора, входження в образний світ, артистичне відтворення виконуваного тексту через власну виконавську подачу матеріалу у соціально-слухове сприйняття аудиторією. У дослідженні Л. Гусейнової ми черпаємо такі паралелі між композитором та виконавцем-інструменталістом: «Поряд із діяльністю композитора інструментально-виконавська діяльність є повноцінним видом художньої творчості, яка має свої особливості, зумовлені рівнем сформованості особистісних якостей виконавця, специфікою художньо-творчої діяльності, суспільною значущістю цього виду мистецтва» (Гусейнова, 2018: 61). Продовжуючи думку у напрямі художньої творчості, варто наголосити, що «художня творчість характеризується як процес і результат створення образів мистецтва, сутність їх одна – створення нового в мистецтві (художнього твору чи його виконання)» (Душний, 2008: 8).

Апелюючи до творчості як ключового елементу, мистецький індивідуум – музикант-інструменталіст, виконавець із власним баченням (інтерпретацією) твору, який він виконує у тандемі з композитором, породжує досягнення власної концепції виконавської довершеності. У такому разі музична творчість має на меті створення нового продукту у будь-якій галузі мистецтва (у нашому розумінні – інструментальному музикуванні або професійному виконавстві) із універсалізацією художнього результату, котрий репродукує неповторну образність форми у визначальних рисах реальності. Отже, на думку А. Душного, «не лише композиція, створення музики, а і її виконання й інтерпретація можуть розглядатись як по-справжньому творчий процес» (Душний, 2008: 8).

Підготовка музиканта-інструменталіста унаочнює майбутню професійну спрямованість крізь ступінь художнього осмислення та інтонаційного співвідношення щодо інертності музичного твору, творчу інспірацію емоційного компоненту та художнього образу, психофізіологічну мотивацію та почуття виховання виконавської культури. Саме виконавська майстерність характеризується найвищим ступенем зрілості музиканта, вона покликана глибоко пізнавати сутність музики, її характерні, стильові та технічні особливості виконання й інтерпретації, передачі художнього змісту у поєднанні з артистизмом та «артистичним універсумом» (за І. Єрґієвим). На думку Т. Кремешної, «виконавська майстерність як результат

справжньої творчості передбачає уміння створити цікаву, неповторну, виключно індивідуальну інтерпретацію музичного твору» (Кремешна).

Інструментальне мистецтво у музичній науці розкриває горизонти підготовки музиканта в класі основного музичного інструменту й унаочнює його виконавську складову частину. Наступне бачення феномену криється у розумінні інструментального виконання, котре саме поєднує ці два компоненти – інструментальну підготовку та виконавське мистецтво. За визначенням дослідниці психологічного спектру виконавської художньої майстерності В. Білоус, «інструментальне виконання – це спеціальність, у якій особистість може виявити себе найповніше, це фах, який вимагає участі всіх систем організму виконавця: нервової системи, інтелекту, емоцій та вольових зусиль, характеру, вміння спрямовувати себе в бажаному напрямі» (Білоус).

Таким чином, під інструментальною виконавською майстерністю ми розуміємо першочергову здатність втілити індивідуальні інтерпретаційні потреби, поринути у світ музики та максимально розкрити художній зміст твору, унаочнити музичний образ за допомогою інтонаційно-виразових засобів змісту музичної мови. У цьому контексті Л. Гончаренко пропонує низку компонентів, котрі, на думку дослідниці, сприяють фаховій підготовці музиканта-інструменталіста до виконавської діяльності: «технічні та художньо-інтерпретаційні уміння, сформовані на основі особистісних якостей музиканта; уміння здійснювати музично-теоретичний та виконавський аналіз твору; психологічну готовність до публічного виконання музичного твору» (Гончаренко, 2012: 144).

Висновки. У результаті дослідження інструментального мистецтва сьогодення ми дійшли такого висновку:

- 1) інструментальне мистецтво – пріоритет підготовки педагога-музиканта у проявах сольного і колективного музикування, котре проявляється у тонкощах виконавства і композиторської творчості у процесі гри на музичному інструменті;
- 2) поєднання інструментальної підготовки з виконавською – невід'ємне у професійному опануванні знань, умінь, навичок та практичного застосування всього спектру виконавства, інтерпретації і художньої образності на сцені у пориві творчого самовираження особистості музиканта-інструменталіста.

Таким чином, музична наука сучасності у сфері інструментальної підготовки вчителя музичного мистецтва перебуває у постійному пошуку нового на тлі сталих традицій із вкоріненням новизни та експериментально-перевіраних нововведень крізь призму виконавського сьогодення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Білоус В. Психологічні аспекти формування виконавської художньої майстерності. UPL: http://knmau.com.ua/chasopys/06_NBUV/docs/15_Bilous.pdf
2. Гончаренко Л. Формування інструментально-виконавської майстерності майбутнього вчителя музики. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2012. Вип. 112. С. 142–149.
3. Горбенко С. До питання формування інструментально-виконавської майстерності майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Психолого-педагогічні науки*. 2013. № 1. С. 169–172.
4. Гуренко Е. Проблемы художественной интерпретации (философский анализ). Новосибирск: Наука, 1982. 256 с.
5. Гусейнова Л. Готовність до інструментально-виконавської діяльності: структурний аналіз. *Науковий вісник Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка: зб. наук. пр. / [за ред. О. Курка]*. Глухів, 2011. Вип. 18. С. 60–63.
6. Давидов М. Музично-виконавська майстерність. *Виконавська майстерність музикантів-інструменталістів: зб. мат. Всеук. наук. конф. «Виконавська майстерність музикантів-інструменталістів: історія, теорія та методи формування» (Київ, 18–20 квітня 2012)*. Київ: Видавничий центр КНУКіМ, 2012. С. 36–38.
7. Душний А. Методика активізації творчої діяльності майбутніх учителів музики у процесі музично-інструментальної підготовки: навч.-метод. посіб. для студ. вищих навчал. закладів. Дрогобич: Посвіт, 2008. 120 с.
8. Кремешна Т. Музично-виконавська майстерність як художньо-педагогічна проблема. UPL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/1166/1/Vikonavska%20maisternist.pdf>
9. Лабунець В. Інноваційні технології інструментально-виконавської підготовки майбутнього вчителя музики: теорія і практика: [монографія]. Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2014. 351 с.

REFERENCES

1. Bilous, V. (2009). *Psykhologichni aspekty formuvannia vykonavskoi khudozhnoi maisternosti* [Psychological aspects of the formation of performing arts]. UPL: http://knmau.com.ua/chasopys/06_NBUV/docs/15_Bilous.pdf [in Ukrainian].
2. Honcharenko, L. (2012). *Formuvannia instrumentalno-vykonavskoi maisternosti maibutnoho vchytelia muzyky* [Formation of instrumental and performing skills of the future music teacher]. *Naukovi zapysky. Serii: Pedagogichni nauky*. Vyp. 112. Pp. 142–149. [in Ukrainian].
3. Horbenko, S. (2013). *Do pytannia formuvannia instrumentalno-vykonavskoi maisternosti maibutnoho vchytelia muzychnoho mystetstva* [On the formation of instrumental and performing skills of the future teacher of music]. *Psykhologo-pedahohichni nauky*. № 1. Pp. 169–172. [in Ukrainian].
4. Gurenko, E. (1982). *Problemy khudozhestvennoy interpretatsii (filosofskiy analiz)* [Problems of artistic interpretation (philosophical analysis)]. Novosibirsk: Nauka. 256 s. [in Russian].
5. Huseinova, L. (2011). *Hotovnist do instrumentalno-vykonavskoi diialnosti: strukturnyi analiz* [Readiness for instrumental-performance activities: structural analysis]. *Naukovyi visnyk Hlukhivskoho natsionalnoho pedagogichnoho universytetu im. O. Dovzhenka: zb. nauk. pr. / [za red. O. Kurka]*. Hlukhiv. Vyp. 18. Pp. 60–63. [in Ukrainian].
6. Davydov, M. (2012). *Muzychno-vykonavska maisternist* [Musical and performing skills]. *Vykonavska maisternist muzykantiv-instrumentalistiv: zb. mat. Vseuk. nauk. konf. «Vykonavska maisternist muzykantiv-instrumentalistiv: istoriia, teoriia ta metody formuvannia» (Kyiv, 18–20 kvitnia 2012)*. Kyiv: Vydavnychi tsestr KNUKIM. Pp. 36–38. [in Ukrainian].
7. Dushniy, A. (2008). *Metodyka aktyvizatsii tvorchoi diialnosti maibutnikh uchyteliv muzyky u protsesi muzychno-instrumentalnoi pidhotovky* [Methods of activization creative activity of the students of pedagogical universities at the process of musical instrumental preparation]: *navch.-metod. posib. dlia stud. vishchychkh navchal. zakladiv*. Drohobych: Posvit. 120 s. [in Ukrainian].
8. Kremeshna, T. (2013). *Muzychno-vykonavska maisternist yak khudozhno-pedahohichna problema* [Musical and performing skills as an artistic and pedagogical problem]. UPL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/1166/1/Vikonavska%20maisternist.pdf> [in Ukrainian].
9. Labunets, V. (2014). *Innovatsiini tekhnolohii instrumentalno-vykonavskoi pidhotovky maibutnoho vchytelia muzyky: teoriia i praktyka* [Innovative technologies of instrumental and performance training of future music teachers: theory and practice]: [monohrafiia]. Kamianets-Podilskiy: Vydavets PP Zvoleiko D.H. 351 s. [in Ukrainian].